

Zorunlu Eğitim Çağında ve Zorla Evlendirilen
Kız Çocuklarının Eğitime Dönüş Projesi

GELİN ETMEYİN

**OKULA
GÖNDERİN**

EVLİLİK ÇOCUK OYUNU DEĞİLDİR

**BÜYÜKŞEHİR
GAZİANTEP**
GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

2014 - 2015 Gaziantep

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
1. HOŞGELDİNİZ	4
2. KIZ ÇOCUKLARININ ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLENDİRİLMESİNİN GENEL NEDENLERİ NEDİR?	
2.1. Ekonomik Nedenler	4
2.2. Sosyolojik Nedenler	5
3. ERKEN EVLİLİKLERİN KIZ ÇOCUKLARI ÜZERİNDE ETKİLERİ NELERDİR?	8
4. ÜLKEDE VE BÖLGEDE KIZ ÇOCUKLARININ ERKEN VE ZORLA EVLENDİRİLMESİ DURUM ve YASAL UYGULAMALARIN TARİHÇESİ NASILDIR?	9
5. ERKEN EVLİLİK İLE İLGİLİ TANIMLAR NASILDIR?	12
6. YASALAR KIZ ÇOCUKLARININ ERKEN EVLENDİRİLMESİNE KARŞI ÖNLEM ALMIŞ MIDIR?	13
7. ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLENDİRİLEN KIZ ÇOCUKLARININ GELECEĞİ PROJESİ	
7.1. Amaç	13
7.2. Hedef Kitle	13
7.3. Hedefler	14
7.4. Kampanya Süresi	14
7.5. Kampanyayı Yürüten Kuruluş	14
7.6. Kampanya Ortakları	14
7.7. Kampanya Faaliyetleri/ Kampanyanın İçeriği ve Uygulama	15
8. SONSÖZ	16
KAYNAKLAR	16

Zorunlu Eğitim Çağında ve
Zorla Evlendirilen Kız Çocuklarının
Eğitime Dönüş Projesi

GELİN ETMEYİN

**OKULA
GÖNDERİN**

EVLİLİK ÇOCUK OYUNU DEĞİLDİR

ÖNSÖZ

Zorunlu eğitim çağında olup, erken yaşta ve/veya zorla yaptırılan evlilikler dünyanın her bölgesinde görülmekle birlikte özellikle ülkemizde ve bazı ülkelerde, önemli bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken yaşta ve/veya zorla yaptırılan evlilikler hukuki olmaktan ziyade, sosyolojik anlamda gerçekleşmekte, resmiyet kazanmamakta ve hem kız çocuğunun hem de ondan doğacak çocukların yasal haklarını elde etmesine engel olmaktadır.

Kız çocukları ve kadınları toplumsal ve ekonomik yaşamdan alıkoyan, kişisel ve biyolojik gelişimlerini engelleyen erken yaşta evlilik ve gebelikler onların geleceğe dair hayallerini ve umutlarını ellerinden almakta, gelecekte sağlıklı ve mutlu bir nesil yetiştirmelerine engel olmaktadır.

Erken yaştaki evlilikler, çocuk hakkı, kadın hakkı ve insan hakkı ihlalidir. Bu durumun varlığı kız çocuklarının ve kadınların toplumda güçlenmelerine engel olmaktadır. Dolayısıyla birey ve toplum olarak hepimiz bu önemli sosyal sorunla mücadele etmede elbirliği yapmalıyız ki çocuklarımız, zorunlu eğitimlerini tamamlasınlar, hayal kurabilsinler ve gelecekteki ailelerini, çevrelerini sağlıklı inşa etsinler.

Çocukların sosyal, kültürel ve ekonomik olarak haklarını kazanmaları yönünde verilecek her türlü destek ülkenin geleceğine yatırımdır. **Kamu, özel sektör, sivil toplum işbirliği ile güçlerimizi ve gönüllerimizi birleştirdiğimizde bu ve benzeri toplumsal sorunlarla daha etkin mücadele edebileceğimize olan inancıyla; bu Proje'nin planlama ve uygulama sürecinde katkı ve katılım sağlayan çalışma arkadaşlarıma ve paydaşlarımıza teşekkür ediyorum.**

Fatma ŞAHİN
Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı

1. HOŞGELDİNİZ

Ülkemizde, bölgemizde, ilimizde önemli bir sosyal sorun olan kızların zorunlu eğitim çağında, erken yaşta ve zorla evlendirilmesini önlemek ve mevcut sorunları çözmeye yönelik olarak oluşturulan El Kitabı'na hoş geldiniz.

Bu El Kitabı; Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen "Zorunlu Eğitim Çağında ve Zorla Evlendirilen Kız Çocuklarının Eğitime Dönüş Projesi" kapsamında hazırlanmıştır. El Kitabı'nın amacı zorunlu eğitim çağında ve özellikle zorla evlendirilen kız çocuklarının durumu ve önlenmesi konularını tanımlamaktır.

EVLİLİK ÇOCUK OYUNU DEĞİLDİR

2. KIZ ÇOCUKLARININ ERKEN YAŞTA VE ZORLA EVLENDİRİLMESİNİN GENEL NEDENLERİ NEDİR?

2.1.Ekonomik Nedenler

Az gelişmiş ve gelişmekte olan bölgelerde;

- ▲ Soy birliği ve dayanışmanın devamlılığının sağlanabilmesi,
- ▲ Ekonomik bütünlüğün bozulmaması için sülale içi evlilikler, yani yakın akraba evlilikleri, özellikle de amca kızı-amca oğlu evlilikleri oldukça yaygındır.

Kan bağına dayalı toplumsal ilişki örüntülerine göre düzenlenmekte olan bu tür evlilikler, bu örüntülerin sürdürülmesinin bir güvencesi olarak görülmektedir.

2.2.Sosyolojik Nedenler

Zorunlu eğitim çağında ve/veya zorla yaptırılan evlilikler hukuki olmaktan ziyade, sosyolojik anlamda gerçekleşmekte, evlilikle oluşan yasal hakların elde edilmesi ve kullanılması mümkün olmamaktadır.

Bu toplumlarda erken yaşta ve zorla evlendirmelerin nedenleri arasında;

- ▲ Yoksulluk ve yoksunluk,
- ▲ Yanlış ve eksik bilgilerden kaynaklanan inançlar,
- ▲ Katı geleneksel yapı,
- ▲ Eğitimsizlik,
- ▲ Aile içi şiddet,
- ▲ Toplum baskısı ve sosyal dışlanma öne çıkmaktadır.

Diğer yandan cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan olumsuz etkilerin daha çok görüldüğü toplumlarda kız çocuklarının;

- ▲ Okula gitmelerinin genel kabul görmemesi,
- ▲ Her an evlendirilmeye hazır kayıp aile üyesi gözüyle bakılması,
- ▲ Çok küçük yaşlarda, hatta okul çağı öncesinden itibaren cinsiyet rollerini edinerek evdeki işleri üstlenmek ve küçük kardeşlerine annelik yapmak zorunda bırakılmaları,
- ▲ Ucuz iş gücü olarak görülmeleri onların erken evlenmelerine neden olmaktadır.

Erken evliliklerle kız çocuklarının en doğal hakları olan
çocukluklarını yaşama, geleceğe dair hayal kurma
hakları ellerinden alınmakta,
sağlıklı nesillerin gelişmesine engel olunmaktadır.

**Güçlü bir aile, erkek, kadın, çocuk, genç,
yaşlı, engelli tüm bireylerinin tek tek güçlendiği ailedir.**

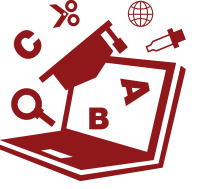
Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı erken evlilikler sonunda kız çocuklarının;

- ▲ Bağımlı bir hayatları olmakta,
- ▲ Evliliklerin çoğu yasal olmadığı için medeni nikahın sağladığı hakları kullanamamakta,
- ▲ Okuldan ayrıldığı için öğrenim haklarından istifade edememekte,
- ▲ Üretime katılamayarak çalışma haklarından mahrum kalmakta,
- ▲ Çocuk yaşta gebeliklerde ölüm riski 3 kat artmaktadır.

Son yıllarda kız çocuklarının okula gönderilmesinde önemli değişimler olmaktadır.

- ▲ Zorunlu eğitimin süresinin önce 8, sonra 12 yıla çıkarılması,
- ▲ Kentlerle kurulan bağlantılar,
- ▲ Ailelerdeki zihniyet değişikliği,
- ▲ Kitle iletişim araçlarının giderek yaygınlaşması,
- ▲ Devlet büyüklerinin ve/veya eşlerinin himayesinde, kız çocuklarının eğitim sürecinde olmasını destekleyen kampanyaların düzenlenmesi,

- ▲ İlköğretim, lise ve üniversiteye gönderilen çocukların ailelerine yapılan şartlı nakit desteği, başarılı yoksul kız çocuklarına yönelik eğitim bursu kampanyalarının düzenlenmesi,
- Çocukların eğitimde kalma sürelerinin artmasını sağlamış ve eğitimdeki başarılarını olumlu etkilemiştir.

Kadın ve erkeklere ilişkin değer yargıları ve beklentiler günlük yaşam pratiklerini doğrudan etkilemektedir.

“Kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi” büyük önem taşımaktadır. Sadece kadınların üzerine gidilerek yapılan eğitimler, projeler ve kampanyalar yetersiz kalmakta, dolayısıyla hem erkekleri hem de kadınları içine alan eğitimler, projeler ve kampanyalar düzenlenmelidir.

3. ERKEN EVLİLİKLERİN KIZ ÇOCUKLARI ÜZERİNDE ETKİLERİ NELERDİR?

Böylesine yaygın evlilik tipinin sosyal yapı içindeki yeri ve yaygınlığına bakıldığında erken yaşta ve/veya zorla evlilikler

- ▲ Çocukların çocukluklarını ellerinden almakta,
- ▲ Çocukları akranlarından ve ailelerinden koparmakta,
- ▲ Erken ve sık hamileliklere neden olmakta,
- ▲ Aile içi şiddet ve cinsel istismarı ortaya çıkarmakta,
- ▲ Yoksulluğa yol açmaktadır.

**Ben kimim?
Sen nesin?**

EN ÖNEMLİSİ!!!

Kız çocukları, fiziksel gelişimlerini henüz tamamlayamadığı için

- ▲ anne ölümleri
- ▲ çocuk ölümleri
- ▲ kalıcı doğum riskleri artmaktadır.

Okulda olması gereken kız çocuklarına küçük anne rollerinin verilmesi, çocukluğunu yaşayamadan gelin olması kadın erkek arasındaki güç eşitsizliğinin bir yansımasının ötesinde temel insan haklarının ihlalidir.

4. ÜLKEDE VE BÖLGEDE KIZ ÇOCUKLARININ ERKEN VE ZORLA EVLENDİRİLMESİ DURUMU ve YASAL UYGULAMALARIN TARİHÇESİ NASILDIR?

Ülkemizde erken yaşta evlilikler uzun yıllardan beri var olan bir olgu olmasına rağmen toplumun çoğunluğu tarafından bir "sorun" olarak değerlendirilmemektedir. Ancak, son yıllarda konuyla ilgili kamu farkındalığı büyük ölçüde artmıştır.

Özellikle

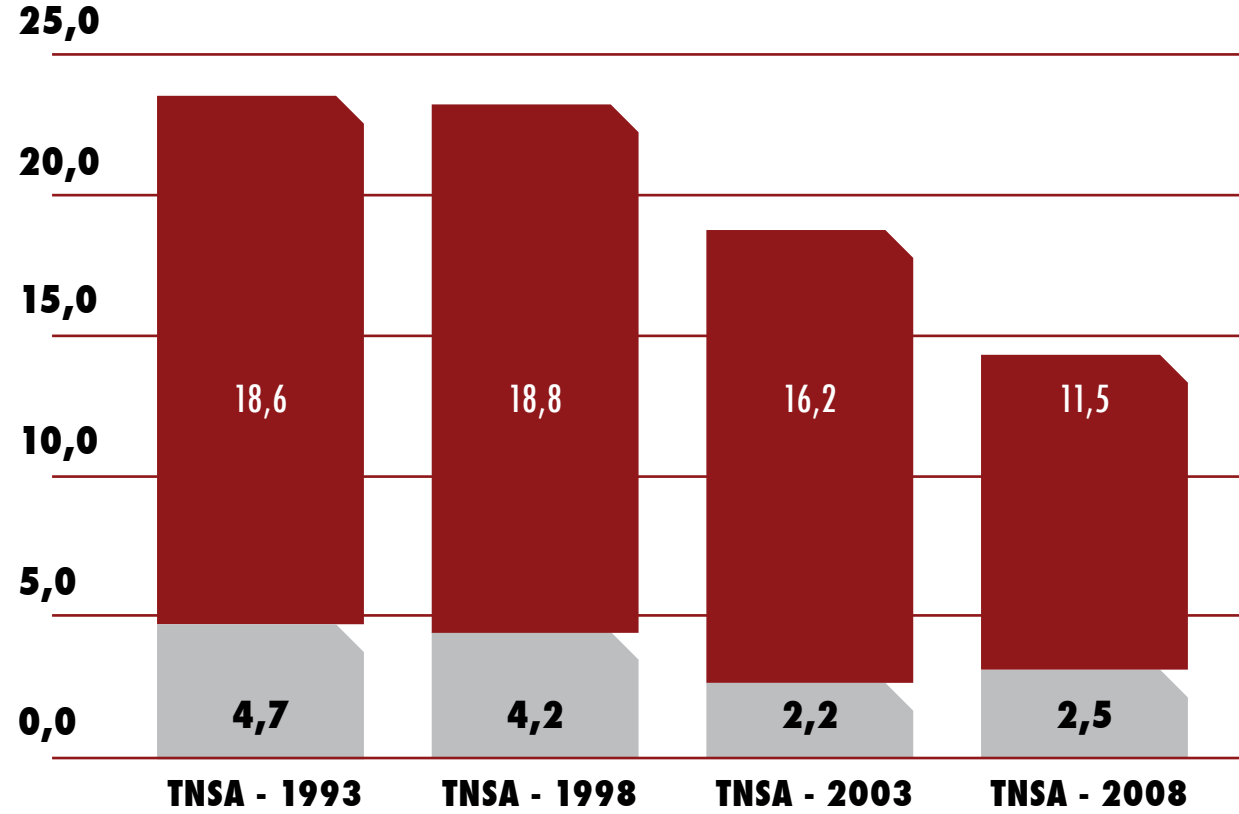
- ▲ Sivil toplum kuruluşları,
- ▲ Akademisyenler
- ▲ ve kamu kurumları

tarafından konuyla ilgili araştırmalar yapılmış ve kampanyalar düzenlenmiştir.

2013 yılında toplam nüfusun %29,7'sini çocuk nüfusu oluşturmaktadır¹. Türkiye'de 1968 yılından itibaren 5 yıllık aralıklarla Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) tarafından gerçekleştirilen Türkiye Nüfusu ve Sağlık Araştırması (TNSA) birçok konunun yanı sıra evlilik ve aile yapısı hakkında da bilgi toplamaktadır. İlki 1968 yılında gerçekleştirilen araştırmaların sonuncusu 2008 yılında yapılmıştır. Yan sayfadaki grafikte son dört TNSA (1993-1998-2005-2008)'ya göre 20-24 yaş aralığındaki kadınlardan 15 yaşından önce ve 18 yaşından önce evlenenlere ilişkin oranlar yer almaktadır.

¹ TÜİK. (2013). İstatistiklerle Çocuk.

■ 15 yaşından önce evlenenler
■ 15-18 yaşları arasında evlenenler

1993, 1998, 2003 ve 2008 yıllarına ait araştırma sonuçlarına göre 20-24 yaş grubundaki kadınlardan 18 yaşından önce evlenenlerin oranının yıllar itibariyle düştüğü görülmektedir. 1993 yılı araştırmasına göre %23.3 olan oran, 2008 yılında %14'e düşmüştür. 20-24 yaş arasındaki kadınların 15 yaşından önce evlenme oranları da yıllar itibariyle düşmüştür. 1993 araştırmasına göre 20-24 yaş aralığındaki kadınların 15 yaşından önce evlenme oranı %4.7 iken, bu oran 2008 araştırmasına göre %2.5 olarak ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler'in 1979, Türkiye'nin ise 1985 yılında imzaladığı "Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)" ve Birleşmiş Milletler'in 1989, Türkiye'nin ise 1990 yılında imzaladığı "Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)" çocuk evlilikleriyle mücadele için temel oluşturan hukuki mekanizmalardır.

CEDAW'ın 16'ncı Madde, 2'nci Fıkrasına göre "Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır".

"Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)" Madde 1'e göre, "0-18 yaşları arasındaki her birey çocuk sayılır", ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların "Yaşama, Gelişme, Korunma ve Katılım" gibi temel haklarını vurgulamaktadır. Söz konusu Sözleşmede Madde 6 "her çocuğun temel yaşama ve gelişme hakkını", Madde 28 "çocuğun eğitim hakkını", Madde 12-13 "çocukların kendi düşüncelerini özgürce ifade etme hakkını", Madde 19-34, "çocuğun her türlü ihmal ve istismardan korunma hakkını" ifade etmektedir.

5. "ERKEN EVLİLİK" İLE İLGİLİ TANIMLAR NASILDIR?

"Çocuk" ve buna bağlı olarak "erken evlilik" kavramlarının tanımları kaynağına göre değişse de;

Dünya Sağlık Örgütüne göre

- ▲ 0-18 yaş arası "Çocuk"
- ▲ 10-19 yaş arası "Adolesan (Ergen)"
- ▲ 10-24 yaş arası "Genç İnsanlar" olarak tanımlanmaktadır.

DSÖ 18 yaşından önce yapılan evlilikleri "erken evlilik" olarak değerlendirmektedir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Fiil ehliyetinin genel koşullarını düzenleyen 10'uncu maddesine göre "Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır." Erginlik başlıklı 11'inci maddesine göre ise "Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar."

6. YASALAR KIZ ÇOCUKLARININ ERKEN EVLENDİRİLMESİNE KARŞI ÖNLEM ALMIŞ MIDIR?

Kız ve erkek çocuklarının eşit eğitim hakkı mevzuatta desteklenmektedir.

Anayasa'nın 42'nci maddesi eğitim hakkını düzenlemekte ve şöyle demektedir: "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" ve "İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır." Ancak, 2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda değişiklik yaparak zorunlu eğitimi sekiz yıldan on iki yıla çıkaran mevzuatı kabul etmiştir. Yeni kanun, okul sisteminin dörder yıllık üç kademeye ayrılmasını öngören bir hükmü de içermektedir. Birinci ve ikinci dört yıllık kademe zorunlu örgün eğitimi içerirken, üçüncü dört yıllık kademe ise örgün veya yaygın eğitim şeklinde olabilecektir².

Kız çocuklarının erken evliliğinin önlenmesinde uluslararası düzenlemeler

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)

Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)

CEDAW (1979)

7. ZORUNLU EĞİTİM ÇAĞINDA VE ZORLA EVLENDİRİLEN KIZ ÇOCUKLARININ EĞİTİME DÖNÜŞ PROJESİ

1. Amaç

Erken yaşta ve/veya zorla yaptırılan evliliklerin önlenmesinde toplumu bilgilendirmek ve kamusal bilinç oluşturmak.

2. Hedef Kitle

Toplunun tüm tarafları (kadın, erkek, çocuk, kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, örgütleri üniversite, medya vb.)

² 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununda Yapılan Değişiklikler 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

3. Hedefler

- ▲ Erken yaşta ve/veya zorla evliliklerle mücadele konusunda toplumda farkındalık yaratmak,
- ▲ Erken yaşta ve/veya zorla evlendirilen kız çocuklarının bilgi açığını kapatmak ve hizmetlere erişimini kolaylaştırmak,
- ▲ Çocukların eğitime erişim ve eğitimde kalma süresini artırmak,
- ▲ Erken yaşta veya zorla evliliklerin ortadan kaldırmasına yönelik bilgi ve deneyimleri paylaşmaktır.

4. Proje Süresi

Aralık 2014 - Haziran 2015

5. Yürütücü Kuruluş

6. Kampanya Ortakları

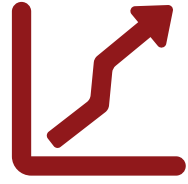
7. Kampanya Faaliyetleri/Kampanyanın İçeriği ve Uygulama

- ▲ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulacak ve sadece çocuk gelin adayları konusunda, yardım ve hizmet verecek 444 27 00 çağrı merkezi oluşturulması,
- ▲ Konu ile ilgili spot film ve kampanya tanıtım filminin hazırlanması,
- ▲ Belediye Başkanının kolaylaştırıcılığında, MEB, Gaziantep Üniversitesi, Microsoft Türkiye ve diğer ilgili kadın STK'larla işbirliğinde "Zorunlu Eğitim Çağında ve Zorla Evlendirilen Kız Çocuklarının Eğitime Dönüş Projesi" hazırlayıp, basına ve topluma açıklanması,
- ▲ Konuyla ilgili billboard, afiş, flyer ve diğer materyallerin hazırlanması.
- ▲ Erkeklerle yönelik olarak, hafta sonları futbol maçları öncesinde kahvehanelerde erken yaşta ve zorla evliliklerin sakıncaları zararları ve yasalar vb. konularda interaktif bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi,
- ▲ Konu ile ilgili röportaj, panel, seminerler düzenlenerek, uzman kişilerin katılımının sağlanması,
- ▲ Konuyla ilgili web sayfası tasarlanması ve sayfanın düzenli olarak güncellenmesi,
- ▲ Medya ve STK'lar aracılığıyla basılı ve görsel ürünlerin dağıtılması ve kamuoyuyla paylaşılması, sergilenmesi ve televizyonlarda yayınlanması,
- ▲ TV/radyo programlarında rol modeli kadın/erkeklerle tartışma/yuvarlak masa toplantıları organize edilmesi,
- ▲ Kadın örgütleri, insan hakları örgütleri gibi hak temelli örgütlerin sürecin içine dâhil edilmesi,
- ▲ Öğretmenler ve paydaş STK'lar aracılığı ile hane ziyaretlerinin yapılması,
- ▲ 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde ulusal toplantı yapılması,
- ▲ Eylül ayında okula kayıt olan ve Haziran ayında mezun olan çocukların kayıtlarının tutulması ve takibi,
- ▲ Çağrı merkezine gelen talepler sonrasında, hane ziyareti yapılması ve akabinde okula dönüş ve devamın sağlanması, bunun bir yazılım ile takibinin yapılması,
- ▲ Kampanyanın başında ve sonunda seçilecek hedef kitle ile ilgili durum analizi ve etki değerlendirme çalışmasının yapılması.

7.SONSÖZ

Okulda olması gereken kız çocuklarına küçük anne rollerinin verilmesi, çocukluğunu yaşayamadan gelin olması kadın erkek arasındaki güç eşitsizliğinin bir yansımasının ötesinde temel insan haklarının ihlalidir.

Eğitim seviyesi arttıkça erken evliliklerin sayısı düşmektedir. Kız çocuklarının okulda kalma süresinin artması küçük anne ve gelin olma ve sosyal dışlanmayı yok etmekte, onları eğitmenin yararları, kuşaktan kuşağa uzanmaktadır.

KAYNAKLAR

- ▲ Akın, Ayşe (2014) “Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Beklenen Sonuçları”, TBMM, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’na Yapılan Sunum.
- ▲ Fazlıoğlu, Aygül (2013). “Çocukluğunu Çocukları İle Yaşayan Küçük Gelinler” Biz Bir Aileyiz Dergisi, Yıl 2, Sayı 4. Nisan-Mayıs-Haziran, sf. 35-39, Ankara.
- ▲ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE), (2008) Türkiye Nüfusu ve Sağlık Araştırması (TNSA).
- ▲ TÜİK. (2013). İstatistiklerle Çocuk.

Zorunlu Eğitim Çağında ve Zorla Evlendirilen
Kız Çocuklarının Eğitime Dönüş Projesi

GELİN ETMEYİN

**OKULA
GÖNDERİN**

EVLİLİK ÇOCUK OYUNU DEĞİLDİR

Çocuk Gelin Yardım ve Destek Hattı

ALO 44 427 00

www.gelinetmeyin.org.tr

www.gaziantep.com.tr